

BYPLAN NYT 3

10. årgang · Juni 2012

TEMA | FREMTIDENS BY

Et løft til Københavns Sydhavn
- side 6

USA's største losseplads bliver til park
- side 10

Forstædernes ånd – anmeldelse
- side 11

SKOV & LANDSKAB

Ny viden om planlægning i Videntjenesten

60 % til nye
abonnenter på
Planlægning og
Friluftsliv frem til
30. juni 2012

Få ny viden om:

- Strategisk byomdannelse
- Aktør netværk-teori
- En ny tilgang til urbane landskaber
- Urbane virksomheder i den grænseløse by
- På vej mod én by i Østjylland?
- Fra planer til planperspektiver
- KommuneKontaktRåd
- Fra strategi til kommuneplan
- Social Farming – Green Care
- Strategier for kommunernes klimatilpasning
- Scenarier for byvækst i Europa
- Innovativ plankultur
- Samarbejdsdrevet innovation
- Landskabskaraktermetoden

Fordele:

- Aktuel viden direkte i din mail
- Adgang til stort arkiv med Videnblade
- Gratis dialog med Skov & Landskabs rådgivere
- Rabat på faglige arrangementer

Tegn abonnement og find information på
www.videntjenesten.dk eller ring til
Jette Alsing på tlf. 3533 1783

PLANKALENDEREN

AUGUST

Byens vand

23. august - Skanderborg - www.byplanlab.dk
17-18. september - Malmø - www.byplanlab.dk
23. oktober - Skanderborg - www.byplanlab.dk

SEPTEMBER

Planmesse 2012

6. september - København - www.byplanlab.dk

Bebyggede strukturer – selvstændige strukturer i byen

6. september - København - www.bygningskultur2015.dk

To værelser med eget bad og centralvarme

13. september – København – www.byplanlab.dk

Danske Parkdage

12. september - Aalborg - www.life.ku.dk

Ledelse af Kreative Videns Virksomheder

18-19. september - København - www.arkitektforeningen.dk

Studietur til New York

20-25. september - New York - www.byplanlab.dk

Garden Tourism Networking

28. september - Rungsted - www.oreferie.dk

I Plankalenderen i Byplan Nyt kan du få
overblik over planfaglige arrangementer i hele
landet.

Det koster 1000 kr. pr. år at annoncere i
kalenderen.

Ønsker du at annoncere i 2012? Så send en
mail til: mp@byplanlab.dk

INDHOLD

TEMA | Fremtidens by

Dette temanummer sætter fokus på fremtidens by. Vi portrætterer Thorkild Ærø, direktør for SBI, Aalborg Universitet, og næstformand i Dansk Byplanlaboratorium, der mener, at de helt store planlægningsopgaver lige nu og i fremtiden er at sikre en god udvikling for de mest udsatte borgere og områder i samfundet. Vi kigger på omdannelse af en losseplads i New York og bringer et udklip af Byplanlaboratoriets svar om vækst og velfærd i landsplanredegørelsen.

- 5 Leder: Vidensbyen
- 6 Mere liv til Sydhavnen
- 10 Rekreation på affald
- 11 Anmeldelse: Forstadsland
- 12 Landsplanredegørelsen

ANDET

- 4 Kort nyt
- 13 Planlæggerne skal ud af kontorene

Billede fra Forstadsland. Foto: Karsten Weirup

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Marie Partoft

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: mp@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
mp@byplanlab.dk
Bestilles senest 12. juli 2012

Layout
Søren Schaumburg Jensen

Forsidefoto
Kortmateriale: © hhv.
Nakskov, Frederikshavn og
Herning Kommuner.
Kortene stammer fra

publikationen: *Hvad vil
provinsbyerne? - byroller
og bymidter i forandring.*

Oplag
3100

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signede artikler står for
forfatterens regning,
usignede for den
ansvarshavende
redaktørs regning.

Byplan Nyt 4-12
udkommer i september
2012 og har tema om
vækst og velfærd.

KORT NYT

Nye midler til den almene sektor

I år afsættes 4.2. mia. ekstra til renovering af de almene boliger. Det er resultatet af en ny boligaftale, der er indgået mellem regeringen og forligskredsen bag boligaf-talen fra 2011. By-, bolig- og landdistriktsministeren forventer aftalen vil skabe 4500 nye job over de næste 3 år. Alt i alt vil der kunne renoveres ca. 40.000 boliger for de 14.4 mia., der er sat af til renovering af almene boliger fra 2012 til 2016.

I årene 2010-2013 er der afsat 10 mio. kr. årligt til forsøgsprojekter, der kan være med til at udvikle den almene boligsektor.

Forsøgs- og udviklingsprojekterne skal være nytænkende og kunne bidrage til at udvikle nye arbejdsmetoder og løsningsmodeller for hele den almene boligsektor. Resultaterne skal være generaliserbare og stilles til rådighed for offentligheden. Midlerne skal bruges til at igangsætte, evaluere og formidle forsøg i både eksisterende almene byggerier og nybyggerier. Udviklingsmidlerne kan nu søges i Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Der er ansøgningsfrist fredag den 24. august 2012.

To provinsbyer, der ved hvad de vil!

Både Horsens og Randers kommuner satser på oplevelsesøkonomien. Horsens har længe haft en stærk kulturprofil og trukket store internationale musiknavne til byen bl.a. Dolly Parton og Metallica. Nu kan byen føje fængselsmuseet, i det gamle statsfængsel, til listen over kulturelle fyrtårne. Udover museum rummer fængslet et spillested og konference-lokaler. I Randers er det ikke kulturen men naturen, der brander byen. Randers regnskov skal forvandles til Planet

Randers. Visionen er et internationalt oplevelsesfyrtårn i form af verdens største zoo. Et bygningskompleks på op mod 63.000 kvadratmeter med natur og dyreliv fra alle klodens klimazoner skal skabe en helt ny forståelse af integrationen mellem byen Randers og Gudenådalen. Det ambitiøse projekt indbefatter en mangedobling af arealet i Randers Regnskov og en forventet forøgelse af besøgstallet fra 300.000 til op mod 900.000 besøgende pr. år.

Dolly Parton. Foto:Wikimedia

Planet Randers. Foto:Randers Regnskov

Ny publikation: Steder i landskabet

Publikationen er en del af Realdania projektet *Stedet tæller*. Publikationen giver mange internationale og danske eksempler på nænsomme arkitektoniske indgreb, der aktiverer forskellige landskabers kvaliteter. Udover eksemplerne indeholder publikationen 7 artikler, hvor fagpersoner giver hver deres bud på, hvordan naturen kan aktiveres og formidles.

Se mere og hent rapporten på www.stedettaeller.dk

Fra AKF til VERA

Den 1. juli bliver AKF en del af VERA, et nyt nationalt analyse- og forskningsinstitut med fokus på kvalitet, effektivitet og styring i kommuner og regioner. VERA samler kompetencer og viden fra AKF og de to øvrige institutter, DSI (Dansk Sundhedsinstitut) og KREVI (Det Kommunale og Regionale Evalueringsinstitut).

Det nye institut skal levere praksisnær og anvendelig viden til kommuner og regioner. Formålet er at fremme kvalitetsudvikling, bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

Det nye institut skal dække de velfærdsområder, som kommuner og regioner beskæftiger sig med, og instituttet skal både lave evalueringer af konkrete projekter i kommuner og regioner samt mere tværgående forskning. Både offentlige og private interessenter kan købe analyser og forskning fra instituttet.

Byplanlaboratoriet på Facebook

Byplanlaboratoriet har oprettet en side på Facebook. Giv os et og følg med, lad dig fornøje og fortæl os, hvad du synes.

Lukning af miljøcentrene

Naturstyrelsen lukker de syv statslige miljøcentre. Nogle opgaver fra miljøcentrene rykkes til Naturstyrelsens hovedkvarter i København. Andre rykkes til de lokale skovriddergårde. Målet med lukningerne er at ensarte afgørelser og styrke sagbehandlingen samt at mindske udgifter til husleje, administration og ledelse.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Nedlagte kirker

Der har været stor debat om, hvad de københavnske kirker som skal nedlægges, kan bruges til i fremtiden. Der har været foreslået alt fra diskoteker til velhaverboliger og nedrivning. Jesper Nygaard, direktør for KAB, og Jørgen Nue Møller, formand for Fonden for Billige Boliger, foreslår nu i et debatindlæg i Kristeligt Dagblad, at de nedlagte kirker kan bruges til at huse udsatte borgere fx hjemløse.

På www.bygningskultur.dk kan du finde artikler om kirkelukningerne.

Måske bliver Skt. Pauls Kirke i Nyboder i fremtiden omdannet til at huse hjemløse?
Foto: Ib Rasmussen

Vidensbyen

Forleden cyklede jeg forbi KUA på Amager. Selvom det var dejligt vejr, og der var en frisk brise ved kanalen, var der kun ganske få studerende at se. Jeg ved ikke, hvad det skyldes. Måske sidder de i læsegrupper andre steder, måske søger de ind til bycentrum så snart, de har fri eller måske er jeg bare uheldig, når jeg kører forbi. Noget kunne dog tyde på, at de søger til bymidten. For i det indre København blomstrer bylivet og gennemsnitsalderen er lav.

I Københavns Sydhavn er der nu ved at dukke et nyt universitet op. Det er SBI, Aalborg, og det kommer til at ligge i Nokias gamle lokaler med udsigt over havnen. Der er et potentiale for at skabe liv i en ellers død havnepromenade, og universitetet kan også bruges som en løftestang for udviklingen af de nærliggende områder. Men det kræver planlægning og omtanke.

Campus er gået hen og blevet et modeord.

Oprindelig betød det et sammenhængende universitetsområde ofte i udkanten af byen. I dag kan man tale om city-campus og mange campus-planer omfatter slet ikke universiteter. I DAC's nye rapport om provinsbyernes fremtid kan man fx læse, at Struer har indviet et campus, der dels ligger centralt, dels består af statsgymnasiet og museet. Campus Struer bliver efter planen et naturligt samlingssted for byens studerende og for museets gæster.

Der er god grund til at satse på attraktive uddannelsesmiljøer. De unge flytter til byerne og det gælder om at være med i konkurrencen. Selvom der kan etableres fjernundervisning, så er der ikke noget, der kan konkurrere med det personlige møde, netværket og de sociale relationer i byen. Det er der ikke noget nyt i. Det nye er, at der er stadig flere, der får en vidergående uddannelse, og at byerne nu om dage er indrettet på en måde, hvor man kan blive boende, når eksamensbeviset er i hus.

De unge bidrager til bylivet, og et tæt samarbejde mellem byen og dens vidensinstitutioner kan være med til at løfte begge dele. Det er der mange gode eksempler på. Nu skal den erfaring overføres til Sydhavnen. Måske skulle man cykle den vej forbi til efteråret, når de første studerende starter.

Ellen Højgaard Jensen
Direktør

"Campus er gået hen og blevet et modeord. Oprindelig betød det et sammenhængende universitetsområde ofte i udkanten af byen. I dag kan man tale om city-campus og mange campus-planer omfatter slet ikke universiteter"

Mere liv til Sydhavnen

Den karakteristiske glasbro forbinder de forskellige bygninger som SBI og Aalborg Universitet rykker ind i. Foto: Emil Egerod Hubbard

Flytningen af SBI og de øvrige af Aalborg Universitets aktiviteter på Sjælland kan tjene som eksempel på, hvordan et ellers socialt udsat kvarter kan få fornyet liv og vitalitet, mener Byplanlaboratoriets næstformand, Thorkild Ærø, som også er direktør i Statens Byggeforskningsinstitut, SBI, ved Aalborg Universitet.

Af Ulf Joel Jensen

Umiddelbart emmer hverken bygningen eller bydelen ligefrem af campus-område eller studiemiljø. Men det kommer, forsikrer Thorkild Ærø, direktør for Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), som er en del af Aalborg Universitet.

Vi befinder os på en tagterrasse i Nokias efterhånden jævnt affolkede bygning i Sydhavnen i København. En bygning, der i en årrække dannede ramme om en stor del af Nokias udviklingsarbejde, og derfor er omgivet af store sikkerhedsforanstaltninger og hemmelighedskræmmeri. Vi følges da også af en vagt rundt på vores rundvisning i de omkring 36.000 kvadratmeter, som fremover skal huse Aalborg Universitets hovedstadsafdeling – og altså også SBI, der flytter ind allerede til sommer. I tillæg hertil skal omkring 6.500 kvadratmeter i Nokia bygningen lejes ud til mindre opstartsvirksomheder. I samarbejde med Nokia og en række virksomheder har universitetet taget initiativ til etablering af et nyt innovationscenter.

”For 20 år siden var der meget mere industri her i området. Sydhavnen er en bydel under forvandling, som i dag

rummer både bolig og erhverv, og det bobler næsten af forventninger her. Vi er meget tæt på store boligområder til alle sider, vi ligger stationsnært og lige ved vandet,” fortæller Thorkild Ærø, mens han gestikulerer og peger over mod havnebussen, Sluseholmen og nybyggeriet

”Inklusion er et meget centralt begreb i byplanlægningen”

Thorkild Ærø

bag ved Nokia bygningen. Modsat ligger de ældre almene boligkarreer skulder ved skulder i bydelen Kgs. Enghave – og det er blandt andet denne kombination af nyt og gammelt, hipt og lidt udslidt, der rummer de store muligheder, Thorkild Ærø er oprigtigt begejstret for.

”Når Aalborg Universitet rykker ind i bygningen her, så kan vi være med til

at give hele bydelen et løft. Der bliver efterspørgsel på billige studenteboliger, egnede boliger til ph.d.studerende, og i det hele taget bliver der tilført liv og miljø til området,” siger han.

Den vigtige inklusion

I dén forbindelse er det ikke uvæsentligt, at det netop er Aalborg Universitet, der rykker teltplæne op og flytter fra Ballerup, Frederiksberg og Hørsholm til Sydhavnen. For på netop Aalborg Universitet har man en tradition for at arbejde aktivt med mønsterbrydere – altså at få lokket unge fra familier uden tradition for uddannelse ind på universitetet. Og det arbejde skal fortsætte her i Sydhavnen, understreger SBI-direktøren, der ser det sociale aspekt som en generel udfordring for byplanlægningen lige nu og i fremtiden.

”Inklusion er et meget centralt begreb i byplanlægningen. På alle planer: Vi skal skabe et byrum, som åbner sig op for alle – også de gangbesværede eller på anden måde bevægelseshæmmede. Men vi skal også inkludere socialt udfordrede boligområder i byerne i den generelle

Fotos: Emil Egerod Hubbard

OM THORKILD

Thorkild Ærø er uddannet landinspektør og har siden 1993 arbejdet i skiftende funktioner i Statens Byggeforskningsinstitut. Som forskningschef for byplanområdet har han blandt andet arbejdet med byfornyelse og udvikling af yderområderne. Siden 2008 har han været direktør i SBI, Aalborg Universitet, og han er også næstformand for Byplanlaboratoriet.

udvikling. De skal have et løft, og det er mange steder tiltrængt: Nogle steder er problemet et dårligt omdømme, og hvad angår boligstandard, er der stadig mere end 100.000 boliger på landsplan som enten mangler eget bad, toilet eller centralvarme,” forklarer Thorkild Ærø.

En anden udfordring for byudviklerne og -planlæggerne er arbejdet med bæredygtighed og klimatilpasning af byggeriet. Men faktisk ser Thorkild Ærø de to problemstillinger som nøje forbundne – og mere end det:

”Energidagsordenen kan godt vise sig at være lidt af en driver for inklusionen. 43 procent af landets samlede energiforbrug går til bygninger i form af el og varme. I dag har vi med lovgivningskrav og så videre fået godt styr på energiforbruget i nybyggeriet, men den helt store udfordring er den eksisterende bygningsmasse, som skal gøres tidssvarende. Det har regeringen meget stort fokus på, og det kan være med til at give de mere udsatte boligområder et løft og gøre dem mere attraktive – forudsat at energirenove-

ringen sker i overensstemmelse med den oprindelige arkitektur.”

Thorkild Ærø fremhæver blandt andet, at eksempelvis de almene boligforeninger er enklere at renovere og dermed give et samlet løft end ejerforeninger, hvor der i sagens natur er mange flere ejere i en enkelt boligblok. Men han vedgår også, at energirenovering er en kompleks opgave, hvis den både skal resultere i en mere bæredygtig boligmasse – og i attraktive boliger.

”De gode planlæggere og byggefolk er afgørende for udviklingen – det er dem, der skal styre processerne”

Thorkild Ærø

”Det forudsætter, at stort set alle aktører i byggeriet bidrager og er i stand til at tale sammen. Det er derfor, at de gode planlæggere og byggefolk er afgørende for udviklingen – det er dem, der skal styre processerne,” siger han med et smil.

Studerende giver liv og udvikling

Vi følges med vagten ind igen. Tager elevatoren, som kun kan betjenes med det rette adgangskort, nogle etager ned og bevæger os via en lukket og let buet bro over kanalen ind i det oprindelige og

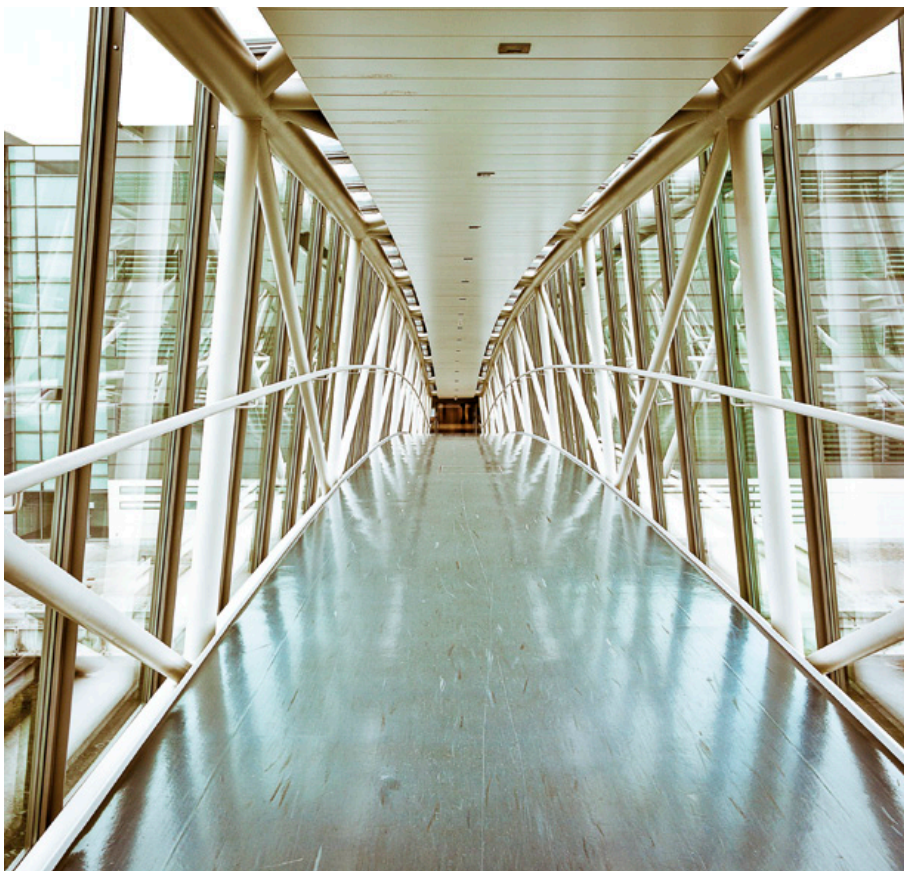

Foto: Emil Egerod Hubbard

ganske gradiose receptionsområde. Det er lukket lige nu, men tanken er, at det skal åbnes igen, når universitetet rykker ind. Vi vender os mod kantineområdet, hvor fem mennesker sidder og spiser en sen frokost, og vi forsøger i fællesskab at fremmane billedet af den levende og larmende studiespiseplads, som bliver hjertet af den fremtidige universitetsbygning.

”Når universitetet rykker ind, så får Sydhavnen ikke bare noget larm og liv. Den får også en masse studerende, som er skolet til at arbejde problemorienteret. De er vant til at orientere sig mod det omgivende samfund og formulere opgaver, som har afsæt i virkelighedens problematikker. Derfor vil de også ad den vej kunne være med til at skubbe på udviklingen af det omgivende kvarter,” siger Thorkild Ærø.

At udviklingen er størst, der hvor koncentrationen af uddannelses tilbud er højest er en helt generel tendens: Flere og flere flytter fra udkantsområderne til

Københavns Sydhavn er en blanding af nybyggeri og især ældre almene boligkarréer.
Foto: Emil Egerod Hubbard

”I SBi har vi derfor også analyseret på dem, som så at sige flytter mod strømmen – altså væk fra byerne og ud på landet. For at se, hvad man kan gøre, for at gøre yderområderne attraktive”

Thorkild Ærø

byerne, og de steder, hvor der er uddannelsesinstitutioner, opstår der også øget vækst.

”Der er ikke nogen som helst tegn på, at den udvikling vil stoppe eller flade ud. Og det betyder, at vi skal være meget opmærksomme på planlægningen både i vækstområderne og i yderområderne af vores samfund,” understreger Thorkild Ærø.

Fokus på yderområderne

I yderområderne opstår der særlige problemstillinger. For i takt med, at folk fraflytter de små samfund og landsbyer, så opstår der et overskud af bygninger. Og eftersom nedrivninger med Thorkild Ærøs ord ”aldrig har været en central del af den danske bygningstradition”, så øges overskuddet løbende – og de dårligt vedligeholdte bygninger kommer til at skygge eller helt blokere for udvikling og vækst. Ingen vil være nabo til en ruin.

”Det er en stor planlægningsopgave, som vi skal være meget opmærksomme på. I

SBi har vi derfor også analyseret på dem, som så at sige flytter mod strømmen – altså væk fra byerne og ud på landet.

For at se, hvad man kan gøre, for at gøre yderområderne attraktive. Der er mange forskellige begrundelser, og det er i hvert fald klart, at vi har en stor planlægningsopgave foran os i yderområderne.”

En af mulighederne er at se på, om forskellige typer samfund for fremtiden skal have forskellige roller: Nogle som rene fritidssamfund, mens andre kan være helårssamfund med fuldt udbyggede offentlige ydelser som skoler, børnepasningstilbud og så videre. Det er et mineret område at bevæge sig ud i – og en vanskelig planlægningsopgave, fordi der er så mange interesser på spil, og fordi den går på tværs af kommunegrænser og andre myndighedsskel.

”Men det er et faktum, at der udestår meget planlægning på det her område – og at den er lige så vigtig, som den er vanskelig,” understreger Thorkild Ærø. ■

FAKTA

Flytningen af SBi

Omkring den 1. september 2012 flytter samtlige 125 medarbejdere hos Statens Byggeforskningsinstitut fra de nuværende lokaler i Hørsholm til Sydhavnen.

Flytningen sker som et led i at samle alle Aalborg Universitets aktiviteter i hovedstadsområdet under ét tag.

Flere af de uddannelser, der bliver udbudt i de nye universitetslokaler i Sydhavnen, vil være vinklet i retningen af byplanlægning. Det gælder blandt andet to nye kandidatuddannelser; ”By, bolig og bosætning”, der starter til september 2012 samt ”Ledelse og informatik i byggeriet”, der startede februar 2012 med 47 studerende.

Universitetet vil sætte sig på omkring 36.000 af de i alt 42.500 kvadratmeter. Resten skal blandt andet fyldes af mindre virksomheder for at fremme samspillet mellem erhvervslivet og innovations- og udviklingsmiljøet.

Rekreation på affald

Det er ikke til at se, at for kun få år siden var området her dækket af skrald. I forgrunden på billedet ses en del af det rørsystem, som leder gas fra undergrunden. Foto: Courtesy of New York City

Hvad der en gang var verdens største losseplads omdannes nu til et nyt rekreativt område i New York. I løbet af de næste 30 år udvikles Freshkills Park på et areal, der er næsten tre gange større end Central Park.

Af Marie Partoft, Dansk Byplanlaboratorium

Staten Island er en del af New York City. Øen er tæt befolket af familier, der i generationer har boet side om side i typiske enfamiliehuse i træ med en veranda med gyngestol og det amerikanske flag i forhaven. Idyllen blev fra 1947 og frem til 2001 dagligt afbrudt af de mange både, der hver dag læssede 29.000 t skrald af på verdens største åbne losseplads: Fresh Kills Landfill.

30 års udvikling

Da lossepladsen lukkede i 2001, påbegyndte bystyret et storstilet projekt. Visionen var at omdanne lossepladsen til en levende park; et robust landskab, der skal være en aktiv del af New York City. Den ambitiøse plan er opdelt i tre faser, og udbygningen kommer til at forløbe over de næste 30 år. Parken skal være fem parker i én. Den bliver opdelt i fire

delområder med en fælles midterzone. Parken omkranses af et skovbælte og beplantes med lokale vækster, der passer til klimaet og dyrelivet.

Affald så højt som bjerge

Området er fyldt op med over 50 års husholdningsaffald, der tårner sig op i affaldsbjerge – de højeste er over 50 meter. To af de fire højeste affaldsbjerge blev lukket ned i 1997, og de sidste to blev lukket omkring 10 år senere. For at forhindre kontakt med det giftige affald er de blevet omsluttet af en membran, der indkapsler skraldet som en slags gigantisk skraldepose. Nederste lag i membranen er et uigennemtrængeligt plastiklag, der forhindrer gas og vand fra undergrunden i at sive op. Derefter et lag, der fungerer som dræn for det overliggende beskyttelseslag, der tager imod vand fra overfladen,

og endelig er et sidste lag jord på min. 15 cm. som, parkens planter gror i. Planterødernes netværk holder på jorden og gør den stabil, og forhindrer regnvandet i at fjerne vækstlaget

Det er gas

Under indkapslingen rådner og dekomponerer affaldet stadig – og det producerer en masse gas, som ledes ud via et rørsystem til en central. Gassen bearbejdes og sælges; energien svarer til 22.000 boligers årlige forbrug. Det tjener New York omkring 12 millioner dollars på årligt. Om 30 år er gasserne gasset af, skraldet kompostet, grunden fast og parken så færdig, som den kan blive. Den første fase af parkudviklingen er allerede i gang, og Freshkills Parks østlige del er åbnet for guidede ture, hvor interesserede kan se, hvordan området er ved at udvikle sig.

Både som disse læssede dagligt 29000 t skrald af på Fresh Kills Landfill. Nu bliver skraldet i stedet kørt i lastbiler til mindre lossepladser fordelt over hele New York City. Foto: Courtesy of New York City

Forstadsland

Ombygninger og tilbygninger; renovering og vedligeholdelse af huset er en syssel som mange husejere i forstæderne kender til. Billede fra bogen.
Foto: Karsten Weirup.

Torben Weirup indfanger i sin prosaiske fotobog de danske forstæders ånd og giver et indblik i den fremtid, der tegner sig for forstæderne.

Af Susanne Raunsgaard Bøcker

Forstæderne

Der er en tendens til at ensliggøre forstaden, når snakken falder på den. Dét sted, vi elsker at hade og hader, at vi elsker. Men Weirup viser, at forstaden i fysisk og åndelig forstand, er et mangefacetteret begreb. I bogen får læseren en tour de forstad i selskab med arkitekter og byplanlæggere. Udvalgte steder lines op i en kronologisk rækkefølge: Vi starter i villabyen Gentoftø, der med dens patriciervillaer og koteletgrunde giver et billede af en forstad i live – en diametral modsætning til Nysted; en hensygnende pendlerforstad, skildret som et fysisk eksempel på samtidsbegrebet udkantsdanmark – eller Gellerup, der bliver et sindbillede på fejlslagene i modernismens idealer om bomaskiner og funktionsopdeling. Weirup giver en bred og let spiselig indføring i nogle af de arkitektoniske og byplanlægningsmæssige dilemmaer og problematikker, forstadens forskelligartede byggeri førte med sig. Sammen med de smukke fotografier taget af forfatterens bror, Karsten Weirup, er det i de arkitektoniske udredninger bogen bliver mest interessant.

Samtidig med, at Forstadsland vejrer den aktuelle debat om netværksbyen; om forstæders (auto)mobilitet som eksistensgrundlag; om bygrænsens porøsitet og om udviskningen af de lokale og før-funktionelle sammenhænge, så viser Weirup, at forstæder er unikke, ikke mindst som rumlige formationer, hvor mere end halvdelen af Danmarks befolkning bor, men også som en kulturel forestilling. At Weirup dertil understøtter nogle fordomme via sine mere subjektive betragtninger, gør ikke den overordnede fortælling om forstædernes arkitektur og planlægning mindre interessant. Weirups talrige meninger om forstaden illustrerer måske vores alles ambivalente forhold til den. Men hvad med forstædernes fremtid?

Et adjø til Forstadslandet?

Besyngelsen af forstaden og parcelhuset foregår måske i det skjulte, men Lise Reinau og Erik Dejgaards hyldestsang til Herlev fra 1966, som indleder bogen, er vist stadig aktuel. Men forstæderne lider under samtidens bæredygtighedskodeks: De er ressourcekrævende og må foran-

dres. Fremtidens forstad må nytænkes - eller helt forlades til fordel for den tætte storby, hvis man adspørger bogens professionelle planlæggere. Måske er C.F. Møllers blomstrende funktionsblandede industripark i Birk ved Herning svaret på en nytænkt forstad? Eller er svaret LoopCityplanen i Øresund, der vil redde forstæderne – ved at urbanisere dem!?

Torben Weirup når langt omkring begrebet forstæder i forandring i denne smukt fotografimættede bog. Dog er det synd, at stederne på fotografierne anonymiseres pga. manglende billedtekst. Turen til Forstadsland nydes undertiden bedst med Weirups mere stereotypificerende beskrivelser om forstædernes tidsånd holdt ud i strakt arm.

OM SUSANNE

Susanne Raunsgaard Bøcker er uddannet cand.scient.soc. fra RUC i 2012 og har skrevet speciale om borgerdrevet innovation og nødvendigheden af tværfaglighed i nytænkningen af forstæder.

Ideer til landsplanredegørelsen

Der forventes at forslaget til landsplanredegørelse 2012 offentliggøres i efteråret 2012. Foto: Unglein

En landsplanredegørelse er den politiske udmelding fra regeringen om den fremtidige fysiske og funktionelle udvikling af landet. Som noget nyt har Miljøminister Ida Auken inviteret til foroffentlighed om indholdet. Hun har opstillet 6 store spørgsmål til debat. Byplanlaboratoriet har meldt sig på banen og vil gerne være med til at sætte geografi på emnerne.

Af Ellen Højgaard Jensen, Dansk Byplanlaboratorium

Udklip fra Byplanlaboratoriets svar om vækst og velfærd

Den kommende landsplanredegørelse kunne med fordel diskutere og modne vores opfattelse af vækst og værdiskabelse. En ny påstand kunne være, at landets vækstområder er afhængige af landets rekreative yderområder. At der kan skabes nye rekreative værdier, der kan skabe grobund for nye iværksættere og et dynamisk miljø. Der kan også sættes på dobbeltbosætning og turisme. Da turistbesøgstillene falder i hele landet, er der grund til at se på, om vores "produkt" kan forbedres. Det er ikke mindst de landskabelige herligheder, der trækker folk til yderområderne, og derfor er det vigtigt at rydde op i overflødiggjorte boliger og afskrevne produktionsbygninger.

For nylig pegede en undersøgelse på, at 10.000 boliger landet over er egnet til nedrivning. Hertil kommer de mange faldefærdige erhvervsbygninger. Landbruget vurderer, at der er tale om 30.000 - 40.000 nedrivningsmodne driftsbygninger. Hertil kommer erhvervs-

områder i byerne, der rummer et stort omdannelsespotentiale. Alt i alt giver det stof til eftertanke. Som en del af overvejelserne om, hvordan vi kan understøtte en bæredygtig udvikling i landdistrikterne - men også i forhold til byernes udvikling. For hvor og hvordan skal danskerne bo i fremtiden? Hvordan tænker vi erhvervsudviklingens geografi - og geografien for den transformation, velfærdssamfundet undergår? Hvordan skal vi planlægge for bæredygtige landdistrikter, byvækst, byfortætning og byomdannelse? Og hvordan skaber vi en infrastruktur, der underbygger den udvikling, vi planlægger for?

I debatoplægget spørges der retorisk om der er ældre industri- eller havneområder, der kan genanvendes og udnyttes til nye erhverv og rekreative områder? Det er der ingen tvivl om, at der er. Og der er heller ingen tvivl om, at kommunerne savner redskaber til at realisere deres visioner på dette område.

Alt dette kunne en landsplanredegørelse give vigtige bud på - baseret på al den

viden, og alle de data der er tilgængelige som et resultat af ikke mindst kommuner og regioners analyser og strategiske overvejelser. En landsplanredegørelse skal udstikke retning og pejlemærker for den fremtidige planlægning. Men det bør ske med afsæt i det, vi allerede ved og tror på. Der er behov for at samle lokale og regionale strategier i et Danmarkskort, der illustrerer nødvendigheden af en differentieret tilgang til mål, planlægning og indsats for vækst og udvikling.

Byplanlaboratoriet anbefaler

- At landsplanredegørelsen sætter geografi på vækst dagsordenen og et velfærdssamfund under forandring - i form af et nyt Danmarkskort, der illustrerer nødvendigheden af at differentiere indsatsen og målsætningerne.
- At landsplanredegørelsen bliver et afsæt for, at der udvikles planredskaber for en kvalitativ omdannelse af landsbyer og provinsbyer, der skrumper. Planlægningen er gearret til vækst, men der skal også skabes livskvalitet og udvikling i områder, der ikke har befolkningsmæssig vækst.
- At der i forlængelse af de igangværende undersøgelser igangsættes et udviklingsprojekt om omdannelse af ældre erhvervsarealer i de danske byer, og at landsplanredegørelsen peger på, hvor områderne er lokaliseret. Der er store potentialer i at skabe fremtidens bæredygtige byer ved at udnytte disse arealer.

De 6 emner

1. Udvikling i hele landet
2. Klimatilpasning og grøn energi
3. Bæredygtige byer
4. Landdistrikter
5. Det åbne land
6. Danmark i en nordisk og europæisk kontekst

Læs mere på www.naturstyrelsen.dk

Læs mere på www.byplanlab.dk

Planlæggerne skal ud af kontorerne

Ny undersøgelse fra Skov og Landskab viser, at planlæggerne skal ud af kontorerne, hvis de skal være innovative.

Af Ellen Højgaard Jensen, Dansk Byplanlaboratorium

I forbindelse med et projekt om innovativ plankultur i kommunerne har Skov og Landskab på Københavns Universitet foretaget en afdækning af barrierer og drivkræfter for planlægningen. Deltagerne i undersøgelsen blev bedt om at beskrive de fem væsentligste barrierer for samarbejdende planlægning i kommunerne. De er i prioriteret rækkefølge:

1. Det svære samarbejde
2. Manglende politisk ledelse
3. Fastlåste faglige kulturer
4. Organisatoriske problemer
5. For få ressourcer.

På vej mod en samarbejdende kultur

Der er rigtig mange bud på, hvordan vi skal arbejde i fremtiden. Deltagerne er fx enige om, at inddragelse af aktører fra starten af en proces er vigtig. Tidlig inddragelse fører ifølge respondenterne til bedre løsninger, fordi man får flere ideer på bordet, og det fører også til en større grad af ejerskab til planerne, når de er ført ud i livet.

Værdibaseret ledelse

Undersøgelsen viser, at der er behov for en proces, hvor servicerollen defineres. Planlæggerne er en del af en myndighedskultur, hvor der skal siges nej. Hvordan harmonerer det med en servicekultur,

hvor borgerne betjenes? Det er svært, for der er frygt for at overtræde regler eller få indsigelser. En sådan 0-fejlskultur er ikke befordrende for samarbejde og dialog. Mange respondenter peger derfor på, at der skal udvikles en værdibaseret ledelse, som fokuserer på de inddragende og dialogbaserede processer og ikke på, om der begås fejl. Det er lettere sagt end gjort, for myndighedsrollen skal også varetages.

Ud af kontorerne

Rigtig mange foreslår, at planlæggerne bruger deres tid på at lære brugernes behov at kende – fx gennem interessentanalyser. Planlæggere og andre ansatte skal ud af kontorerne og ud blandt borgere og andre aktører for at opleve, hvad der rører sig.

Arbejdsrapporten er skrevet af Karina Sehested og Dorte Hedensted Lund fra Skov og Landskab. Den er en del af projekt Innovativ plankultur, der støttes af Realdania. Rapporten kan downloades på www.byplanlab.dk

En Delphi-undersøgelse er opkaldt efter oraklet i Delphi. Man kan stille spørgsmål og få svar. I denne sammenhæng er undersøgelsen brugt til at få mange aktører i planlægningen i tale. Der har været inviteret 278 planlæggere, kommunale direktører, politikere, borgere, repræsentanter fra interesseorganisationer og fra det private erhvervsliv. Heraf har 154 svaret i første runde og 105 i anden runde. Undersøgelsen er ikke repræsentativ, men giver en lang række eksperter mulighed for at komme til orde.

”Planlæggerne efterspørger den overordnede masterplan, som de kan følge, men det handler snarere om at oparbejde evnen til at se og udnytte de gode ideer, der kommer forbi i dagligdagen.”

”Man skal belønnes for at gøre de rigtige ting frem for at gøre tingene rigtigt (fejlfrit)”

”Set fra en kommunal synsvinkel skal vi blive bedre til at indgå i udviklingsprocesser, hvor facit ikke er kendt på forhånd”

Citaterne stammer fra rapporten: Barrierer og drivkræfter for en innovativ plankultur

Af Eva Kirstine Fabricius

HVAD VIL PROVINSBYERNE?

- byroller og bymidter i forandring

En sidegade til gågaden i Frederikshavn

HVAD VIL DE DANSKE PROVINSBYER?

Provinsbyerne i Danmark står overfor mange udfordringer – fra centralisering af statslige arbejdspladser til en økonomi hvor viden og oplevelser er stærke drivkræfter. Dét præger byernes roller og bymidter.

I starten af marts 2012 udgav Dansk Arkitektur Center, i samarbejde med Byplanlaboratoriet, rapporten 'Hvad vil provinsbyerne? - byroller og bymidter i forandring' for Naturstyrelsen. Rapporten er et bidrag til debatten om, hvordan provinsbyer af forskellige størrelse og under forskellige vilkår kan agere strategisk og mobilisere lokale ressourcer for at håndtere de økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer de står over for. I forbindelse med lanceringen af rapporten afholdt Dansk Arkitektur Center tre seminarer i tre forskellige provinsbyer rundt om i Danmark. Følgende er udpluk fra seminarerne og rapporten.

På baggrund af input fra seminarerne, udarbejder Dansk Arkitektur Center en opfølgende rapport, der koncentrerer sig om fremadrettede initiativer for både kommuner, ministerier og andre relevante aktører. Den nye rapport forventes færdig i oktober 2012 og lanceres ved en konference om samme emne.

PROVINSBYMIDTERNE

Bymidter har igennem historien været afgørende for byers og lokalsamfunds udvikling, i såvel økonomisk forstand og i social og kulturel forstand. Hvad enten det er i Danmark eller andre steder på kloden, så spiller bymidter en vigtig rolle som samfundsdannende rum, fordi de kan være uformelt samlingssted, hvor mennesker kan mødes, samtale, reflektere og ytre sig. Bymidterne er med andre ord afgørende steder for kulturskabelse, identitet og den sociale sammenhængskraft.

"Hvordan ser foreningslivet, uddannelses- og kulturinstitutioner på byen? Kan de bruge og sætte præg på bymidten på nye måder? Hvad enten der satses på udvikling og vækst eller på at skabe en velfungerende by og bymidte, hvor vækst ikke fylder så meget, er det afgørende, at kommunen er med til at mobilisere de lokale kræfter og skabe platforme, hvor der kan skabes en fælles forståelse mellem byens nøgleaktører."

- Per Riisom, konsulent, Gehl Architects og Nordic City Network

DEN ADMINISTRATIVE, RUMLIGE OG FUNKTIONELLE BYMIDTE

Ser man på bymidtens planlægningsmæssige udstrækning (den administrative bymidte) er den ofte væsentligt større end den funktionelle bymidte, hvor detailhandel, offentlige funktioner og dagligvarebutikker er koncentreret. En del af provinsbyerne har et stærk

potentiale i den rumligt sammenhængende, tætte bymidte med klart opfattede gaderum, pladser og bygningsmasser - et potentiale, der ofte har mere identitet end området omkring den funktionelle bymidte. Den rumlige bymidte er ofte også langt mindre end den administrative. Fra kommunens side kunne man overveje om der ikke er væsentlige fordele forbundet med at indskærpe den visionære administrative bymidte, så den stemmer bedre overens med de eksisterende 'bymidter'.

"Hvis der bliver færre indbyggere, skal man ikke have fokus på området bag strøget, men hellere gøre strøget kortere. Det er en fin planlægningsopgave, men der er bare en underlig tradition, der hedder, at der kun planlægges for det der lægges til."

- Johan Bramsen, chefkonsulent, Pluss Leadership

AFSTANDE

Beliggenhed og infrastruktur er et grundvilkår for byernes udvikling eller afvikling. Byer som f.eks. Nakskov, Faaborg og Løgstør mærker i forskellig grad, at de ikke ligger ved en hovedfærdselsåre og ikke kan udnytte fordelene ved de strømme af gods, arbejdskraft og opmærksomhed som alligevel kommer den vej. Men det er ikke ensbetydende med at en motorvej kan løse alle problemer.

"Der har i løbet af de sidste mange år været meget debat om, hvor de store motorvejsanlæg, broer eller tunneler skal bygges. Vi har i flere omgange undersøgt, sammenhængen mellem byernes beliggenhed ved motorvejen, og deres vækst i befolkning og arbejdspladser og er kommet frem til den konklusion, at der stort set ingen sammenhæng er. Dette betyder ikke, at en motorvej ikke har betydning for en by, men at det ikke er en garanti for vækst."

- Kristian Bransager, projektchef, COWI Aalborg

BEFOLKNING OG UDDANNELSE

Efter finanskrisen er befolkningsudviklingen i Danmark blevet endnu mere centraliseret. Det skyldes primært de unge, som flytter til de store byer, og at færre flytter væk fra vækstområderne end tidligere. Efter at de unge er færdige med deres uddannelse, stifter de typisk familie og forbliver i det område, hvor de har læst. Kravene til kvaliteten i omgivelserne stiger i takt med uddannelsesniveaet.

"En 23-årig flytter i gennemsnit adresse omtrent hvert andet år. Efter de 30 år falder procentdelen, der falder til omkring de 5 %, og forbliver på et lavt niveau indtil vi kommer op i senior-tilværelsen, hvor den stiger svagt. Derfor vinder de kommuner, der har fat i de unge."

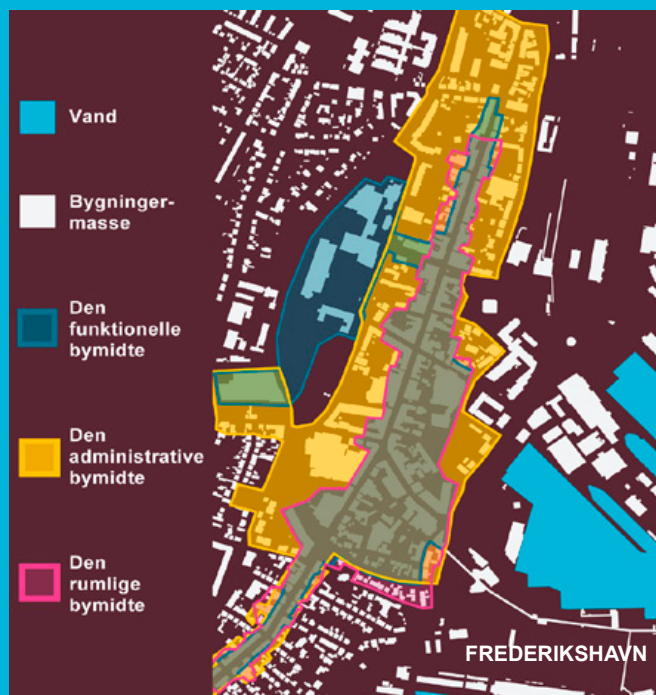
- Kristian Bransager, projektchef, COWI Aalborg

RÆKKEVIDE OG REGIONALE RESSOURCER

Et af de vigtige udgangspunkter når der tales om regional udvikling, er at gøre regionen tilgængelig og kortlægge regionale ressourcer. Der er flere universiteter, videnstunge virksomheder, industrivirksomheder, gode trafik anlæg og spændende bymidter, som alle sammen er indenfor rækkevidde af en halv til en hel times kørsel fra de fleste provinsbyer. Tilgængeligheden og kortlægningen kan bl.a. ske gennem bedre samarbejde på tværs af regionerne.

"Esbjerg har en domkirke, den ligger bare i Ribe. Vejen har tre universiteter, de ligger i Esbjerg, Kolding og Odense. Provinsbyer er ikke provinsbyer mere, der er snare tale om nye regionale fællesskaber og landskaber af muligheder, ressourcer og vækst."

- Per Riisom, konsulent, Gehl Architects og Nordic City Network

STRATEGISK PLANLÆGNING

Hvis provinsbyer skal håndtere udfordringerne, de står overfor i dag, så kræver det en stærk strategisk orientering af planlægningen og en øget mobilisering af lokale ressourcer – både fra borgere, offentlige og private aktørers side.

"En by er ikke et stationært fænomen. Den udvikler sig hele tiden, er i bevægelse. Det vil sige, at de byer, der ikke er i bevægelse sakker bagud. Prognosen for Danmarks befolkningstilvækst for perioden 2007 til 2030 er en automatisk fremskrivning for vilkårene, hvilket udkantsramte kommuners planstrategier bære ikke præg af."

- Johan Bramsen, chefkonsulent, Pluss Leadership

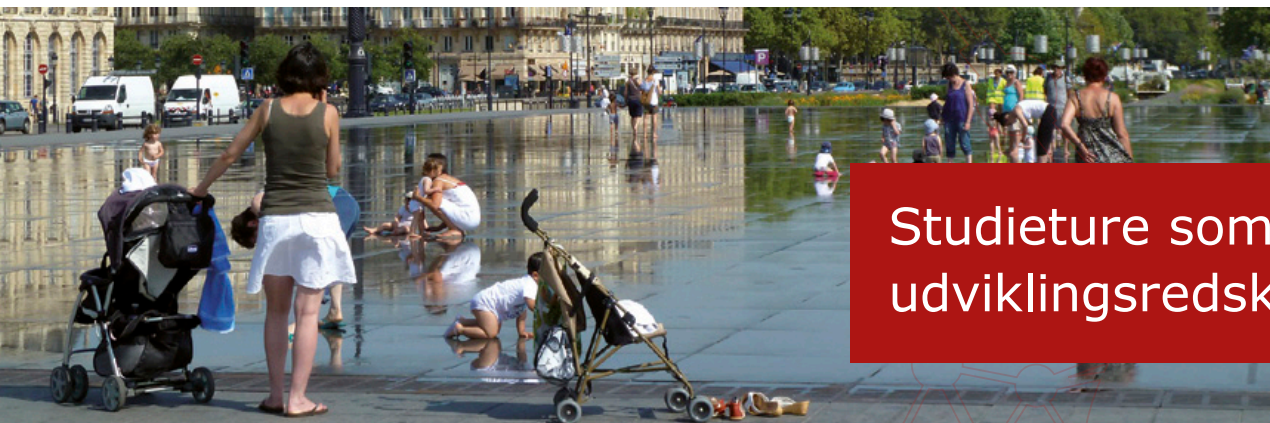
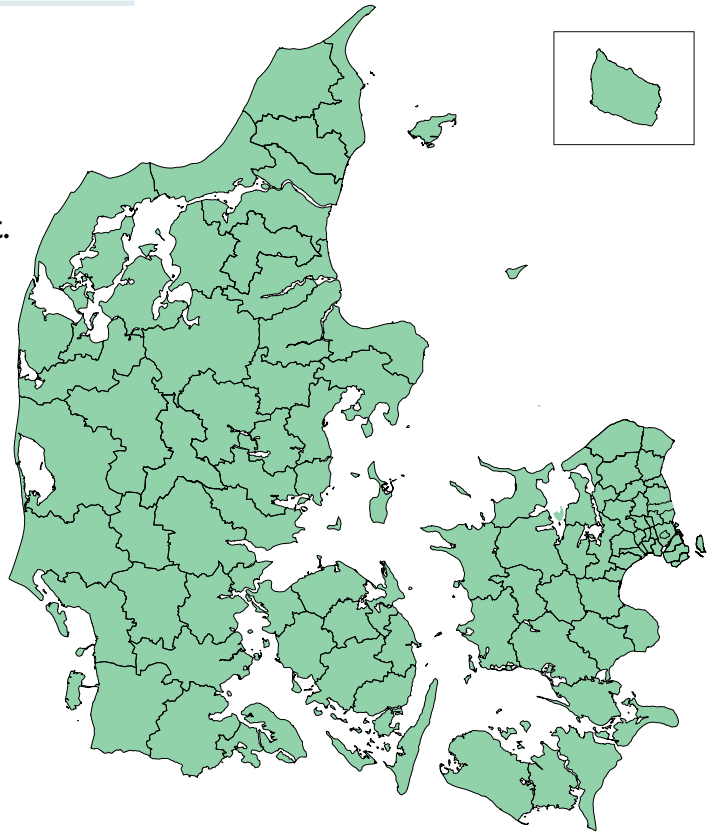
KOMMUNE NYT

I Byplan Nyt 4/12 lanceres Kommune Nyt.

I Kommune Nyt formidles korte og aktuelle nyheder om nye tiltag og resultater fra kommunerne. Kommune Nyt er kommunernes egne nyheder.

Send os en kort tekst og et billede, hvis der er nyheder, du gerne vil dele med hele landet.

Se detaljer på www.byplanlab.dk

Studieture som strategisk udviklingsredskab

Planstrategierne er på plads, nu følger den konkrete udmøntning i Kommuneplanen. I den fase er det guld værd med inspiration og fælles referencer på tværs af politik og forvaltning.

byrejsen.dk – Strategisk Byudvikling har i 2011/2012 hjulpet en lang række kommuner med studieture, der giver konkret og målrettet inspiration til byudviklingen. Fx Hjørring Kommune, Roskilde Kommune, Esbjerg Kommune, Randers Kommune og Københavns Kommune.

Læs mere om studieturene på vores hjemmeside og den værdi, de har skabt for vores kunder.

Vi hjælper også gerne jer med en skræddersyet studietur fx for Økonomiudvalget og/eller et fagudvalg. En studietur giver et bedre beslutningsgrundlag og er en investering, der tjener sig hjem mange gange.

Direktør Torsten Bo Jørgensen
4160 4028
www.byrejsen.dk

